

Η επίδραση της διαδικτυακής διδασκαλίας στις επιδόσεις των μαθητών της Στ' τάξης σε δοκιμασίες αντικειμενικού τύπου στο μάθημα της Ιστορίας: Μελέτη Περίπτωσης

Ιγνάτιος Γ. Καράμηνας

Εκπαιδευτικός Π.Ε., Δρ Διδακτικής ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών

1. Εισαγωγή

Με τον όρο *διαδικτυακή διδασκαλία* (web-based instruction) ορίζουμε τη διδασκαλία που βασίζεται στο Διαδίκτυο, υλοποιείται με βάση ιστοσελίδες που ανταποκρίνονται στα περιεχόμενα του σχολικού μαθήματος και πραγματοποιείται στο διαδικτυακό περιβάλλον (εργαστήριο πληροφορικής) της σχολικής τάξης (Bertrand & Stephen, 1995· Καράμηνας, 2004: 122).

Με τον όρο *επίδοση* των μαθητών στο μάθημα της Ιστορίας ορίζουμε την ικανότητα των μαθητών να κατανοούν τα ιστορικά γεγονότα (γνωστική βάση) σε βαθμό τέτοιο, ώστε να είναι ικανοί να απαντούν με επιτυχία σε γραπτές δοκιμασίες επαναληπτικού τύπου.¹ Οι δοκιμασίες αυτές, όπως προβλέπεται και από το ΑΠΣ του μαθήματος της Ιστορίας, περιλαμβάνουν ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου με τις οποίες ελέγχονται με υψηλό βαθμό αξιοπιστίας οι επιδόσεις των μαθητών (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2003: 3941).

Γνωστική βάση είναι το αποτέλεσμα της διδασκαλίας και αναφέρεται στο σύνολο των πληροφοριών που απέκτησαν οι μαθητές από τη διδασκαλία αλλά και στην ικανότητά τους να αναπτύσσουν διερευνητικές, συνεργατικές και επικοινωνιακές δεξιότητες και να εφαρμόζουν γνωστικές στρατηγικές επεξεργασίας των πληροφοριών αυτών.²

1. Ο όρος *σχολική επίδοση* των μαθητών στο μάθημα της Ιστορίας αναφέρεται «σε ένα σύνολο ενεργειών, δραστηριοτήτων και ιδιοτήτων που αναπτύσσει ο μαθητής στα πλαίσια του μαθήματος από την αρχή μέχρι τη λήξη του σχολικού έτους». Οι ιδιότητες και ενέργειες του μαθητή που αξιολογούνται είναι: το ενδιαφέρον του για το μάθημα, η συμμετοχή του σε αυτό, η επίδοσή του σε προφορικές και γραπτές δοκιμασίες και η ανταπόκρισή του σε εργασίες που του αναθέτει ο δάσκαλος για το σχολείο ή το σπίτι (Πελαγίδης, 1999: 51-53). Στη συγκεκριμένη έρευνα, χωρίς να παραβλέπονται όλα τα παραπάνω, η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών αναφέρεται σε δοκιμασίες αντικειμενικού τύπου για λόγους αντικειμενικής μέτρησης των επιδόσεων των μαθητών.

2. Για μεθοδολογικούς λόγους περιορίζουμε την επίδοση των μαθητών στον έλεγχό τους σε γραπτές δο-

Με βάση τους παραπάνω λειτουργικούς ορισμούς, οι ερευνητικές μεταβλητές διαμορφώθηκαν ως εξής: Η διαδικτυακή διδακτική παρέμβαση αποτέλεσε την *ανεξάρτητη μεταβλητή* και η γνωστική βάση που απέκτησαν οι μαθητές (επίδοση) την *εξαρτημένη μεταβλητή*.

2. Σκοπός και ερευνητικές υποθέσεις

Βασικός σκοπός της έρευνας ήταν ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η αξιολόγηση της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας με την αξιοποίηση του Διαδικτύου. Έτσι, διερευνήθηκε η αποτελεσματικότητα αυτής της διδακτικής προσέγγισης στις γραπτές επιδόσεις των μαθητών της Στ' τάξης σε ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου.

Ως ερευνητικές υποθέσεις ορίστηκαν οι εξής:

1^η υπόθεση: Η διαδικτυακή διδασκαλία επιδρά θετικά στις επιδόσεις των μαθητών σε γραπτές δοκιμασίες συμβατικού τύπου³, οι οποίες απαιτούν την ανάκληση και κατανόηση βασικών στοιχείων της διδαχθείσας ύλης.

2^η υπόθεση: Η διαδικτυακή διδασκαλία επιδρά θετικά στις επιδόσεις των μαθητών σε γραπτές δοκιμασίες με οπτικά ερεθίσματα⁴, οι οποίες απαιτούν την ανάκληση και κατανόηση βασικών στοιχείων της διδαχθείσας ύλης.

3^η υπόθεση: Υπάρχει αλληλεπίδραση ανάμεσα στο γνωστικό επίπεδο των μαθητών στο μάθημα της Ιστορίας πριν από την πειραματική παρέμβαση⁵ και στο γνωστικό τους επίπεδο μετά την επίδραση της διαδικτυακής διδασκαλίας.

3. Μεθοδολογία της έρευνας

Για να ερευνηθούν οι παραπάνω υποθέσεις σχεδιάστηκε *πειραματική έρευνα* σε *πραγματικές εκπαιδευτικές σχολικές συνθήκες* σε δυο τμήματα της Στ' τάξης των δυο Πειραματικών Δημοτικών Σχολείων του Μαρασλείου Αθηνών. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το σχολικό έτος 2003-2004 (Νοέμβριος-Φεβρουάριος).

Η πειραματική ομάδα και η ομάδα ελέγχου ήταν ισοπληθείς με 21 μαθητές η καθεμιά. Ως προς το φύλο, τόσο στην πειραματική όσο και στην ομάδα ελέγχου

κιμασίες αντικειμενικού τύπου, αλλά θεωρούμε ότι η ικανότητά τους να εφαρμόζουν γνωστικές στρατηγικές έχει άμεση σχέση με τις διερευνητικές, συνεργατικές και επικοινωνιακές δεξιότητες που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια εφαρμογής και λειτουργίας της διαδικτυακής διδασκαλίας.

3. Ως *γραπτές δοκιμασίες συμβατικού τύπου* ορίζονται οι δοκιμασίες που περιλαμβάνονται στο σχολικό εγχειρίδιο (Τετράδιο Εργασιών) του μαθήματος της Ιστορίας.

4. Ως *γραπτές δοκιμασίες με οπτικά ερεθίσματα* (εικόνες, χάρτες, διαγράμματα) ορίζονται οι δοκιμασίες που περιλαμβάνονται σε ένα βαθμό στο σχολικό εγχειρίδιο (Τετράδιο Εργασιών) του μαθήματος της Ιστορίας, αλλά η παιδαγωγική τους αξία και σημασία αναδεικνύεται σημαντικά με τη διαδικτυακή διδασκαλία, στο πλαίσιο της οποίας οι μαθητές ωφελούνται περισσότερο από τη δυνατότητα επεξεργασίας που τους παρέχει η υπερμεσική δομή του διαδικτύου.

5. Γνωστικό επίπεδο των μαθητών στο μάθημα της Ιστορίας θεωρούμε την εκτίμηση (βαθμό) που έκανε κάθε δάσκαλος για κάθε μαθητή του στο μάθημα της Ιστορίας πριν από την πειραματική παρέμβαση. Ο βαθμός αυτός σύμφωνα με τη βιβλιογραφία αντικατοπτρίζει την πραγματική αξία κάθε μαθητή, εφόσον δίνεται από τον δάσκαλό του (Βάμβουκας, 1992: 36).

ο αριθμός αγοριών και κοριτσιών ήταν ακριβώς ο ίδιος, δηλαδή σε κάθε ομάδα υπήρχαν 8 αγόρια και 13 κορίτσια. Το συνολικό δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 42 μαθητές (N=42).

Η επιλογή και κυρίως η ισοδυναμία των δυο ομάδων του δείγματος εξασφαλίστηκε με βάση τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Οι δυο ομάδες (πειραματική και ελέγχου) αποτελούνταν από μαθητές του ίδιου επιπέδου στις επιδόσεις τους με βάση το βαθμό (1-10) των δασκάλων της τάξης για κάθε μαθητή στο μάθημα της Ιστορίας στο Α' Τρίμηνο της σχολικής χρονιάς κατά την οποία διεξήχθη η έρευνα.
- Οι δυο ομάδες (πειραματική και ελέγχου) αποτελούνταν από μαθητές του ίδιου επιπέδου στις επιδόσεις τους με βάση τη μελέτη των αποτελεσμάτων από τη χρήση του Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων που δόθηκε πριν από την έρευνα.
- Η επιλογή των μαθητών στα πειραματικά σχολεία γίνεται με κλήρωση και έτσι εκπροσωπούνται μαθητές σχεδόν από όλες τις περιοχές της Αττικής.

Το τμήμα της Στ' τάξης του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου αποτέλεσε την *πειραματική ομάδα* και εκείνο της Στ' τάξης του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου την *ομάδα ελέγχου*. Και στις δυο ομάδες –πειραματική και ελέγχου– *εφαρμόστηκαν δυο προγράμματα διδασκαλίας*. Το πρώτο ήταν κοινό και για τις δυο ομάδες, ενώ το δεύτερο ήταν διαφοροποιημένο προκειμένου να διερευνηθούν οι διαφοροποιήσεις και τα αποτελέσματά τους. Το δεύτερο πρόγραμμα περιλάμβανε *δυο ερευνητικές φάσεις* και αναφερόταν σε ένα ολόκληρο κεφάλαιο του μαθήματος της Ιστορίας με τίτλο: «*Η Μεγάλη Επανάσταση*», περιλάμβανε 14 διδακτικές ενότητες και αποτελούσε το 1/3 της διδακτέας ύλης του μαθήματος της Ιστορίας της Στ' τάξης. Η *πρώτη ερευνητική φάση* αναφερόταν σε οκτώ διδακτικές ενότητες, ενώ η *δεύτερη ερευνητική φάση* σε έξι.⁶

4. Σχεδιασμός των διδασκαλιών

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της πειραματικής παρέμβασης εξυπηρέτησαν μεθοδολογικές ανάγκες που αφορούσαν την *αξιοπιστία* και την *εγκυρότητα* της έρευνας. Έτσι, τέθηκαν δυο περιορισμοί:

α. Οι *δυο διαφορετικές διδασκαλίες* (συμβατική και διαδικτυακή) θα έπρεπε να είναι *ισοβαρείς*, να έχουν, δηλαδή, τα θέματά τους εννοιολογική συνάφεια, να υπάρχει αντιστοιχία στόχων, δράσεων, πηγών και μεθόδων αξιολόγησης και αντιστοιχία στο εύρος και στο βάθος επεξεργασίας κάθε διδακτικής ενότητας.

β. Να *σχεδιαστεί όμοιο ή ισοδύναμο ερευνητικό εργαλείο*: Οι δυο τύποι του Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων που ελέγχουν την επίδοση των μαθητών σε δο-

6. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι ακολουθήθηκε ο σχεδιασμός του διδακτικού βιβλίου για το διαχωρισμό των επαναληπτικών ενοτήτων και κρίθηκε σκόπιμο να σχεδιαστεί και δεύτερη ερευνητική φάση, για να διερευνηθεί κατά πόσο η περαιτέρω εξοικείωση των μαθητών με τη διαδικτυακή διδασκαλία επηρεάζει επιπλέον το μέσο όρο των επιδόσεων των μαθητών της πειραματικής ομάδας.

κιμασίες αντικειμενικού τύπου να έχουν την ίδια δομή, μορφή, θεματική ανάπτυξη και επίπεδο δυσκολίας.

Έτσι, εξασφαλίστηκαν *ισοδυναμία περιεχομένου των διδασκαλιών*, αφού η επιλογή των διδακτικών ενοτήτων έγινε με βάση τα περιεχόμενα του βιβλίου της Ιστορίας της Στ' τάξης και ειδικότερα της ενότητας «Η Μεγάλη Επανάσταση», *ισοδυναμία διδακτικών στόχων*, όπου δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή, ώστε οι διδακτικοί στόχοι των διδασκαλιών να είναι όσο το δυνατόν ισοδύναμοι και στις δυο περιπτώσεις διδασκαλιών, και επιπλέον επιδιώχθηκε *ισοδυναμία διδακτικών ενεργειών και μαθησιακών δραστηριοτήτων* ως εξής: Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δυο φάσεις (πιλοτική και πειραματική). Κατά την *πιλοτική φάση* και οι δυο ομάδες (πειραματική και ελέγχου) διδάχτηκαν με το συμβατικό τρόπο διδασκαλίας τέσσερις διδακτικές ενότητες και στη συνέχεια δόθηκε Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων αντικειμενικού τύπου, για να διαπιστωθεί ο βαθμός κατάκτησης και κατανόησης της σχετικής με τα προαναφερθέντα κεφάλαια γνώσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η *ισοδυναμία αφετηρίας* των δυο ομάδων στο γνωστικό επίπεδο.⁷ Κατόπιν ακολούθησε η *πειραματική φάση*, κατά την οποία και οι δυο ομάδες διδάχτηκαν ένα ολόκληρο κεφάλαιο με τίτλο: «Η Μεγάλη Επανάσταση», με τη διαφορά ότι η ομάδα ελέγχου το διδάχτηκε με το συμβατικό τρόπο με βάση το βιβλίο, ενώ η πειραματική ομάδα στο Εργαστήριο Πληροφορικής με τη χρήση του Διαδικτύου, και στη συνέχεια δόθηκε το Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων.

5. Διεξαγωγή των διδασκαλιών

Δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στη μεθοδολογία διεξαγωγής των διδασκαλιών και στις προϋποθέσεις λειτουργίας των ομάδων του δείγματος κατά τη διεξαγωγή της έρευνας. Βασική επιδίωξη σε κάθε φάση της έρευνας ήταν η ύπαρξη αντιστοιχίας στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό σε κάθε διδασκαλία, ώστε η μόνη διαφοροποίηση να εντοπίζεται στην ανεξάρτητη μεταβλητή της έρευνας, που ήταν η διαδικτυακή διδασκαλία.

Έτσι, η διδακτική παρέμβαση στηρίχτηκε στη στρατηγική της καθοδηγούμενης διερεύνησης, κατά την οποία οι μαθητές ακολουθούν συγκεκριμένες διδακτικές υποδείξεις του εκπαιδευτικού και εμπλέκονται σε διερευνητικές και συνεργατικές δραστηριότητες (Ματσαγούρας, 2000: 495-497· Καράμηνας, 2004: 105). Η διεξαγωγή των διδασκαλιών στην πειραματική ομάδα διεξήχθη με βάση τα Σενάρια Διδασκαλίας⁸ που προετοίμασε ο ερευνητής και τα οποία στηρίζο-

7. Οι διδακτικές ενότητες ήταν οι υπ. αριθμ. 13, 14, 15 και 16 από το Κεφάλαιο «Ο Ελληνισμός μετά την άλωση», σ. 67-85 του σχολικού βιβλίου.

8. Το Σενάριο Διδασκαλίας αποτελεί σειρά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και αποσκοπεί στην παραγωγή γνώσης με βάση τις ενέργειες του μαθητή, διεκπεραιώνεται σε ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο με συγκεκριμένα διδακτικά μέσα (στην περίπτωσή μας τεχνολογικά), των οποίων αξιοποιούνται συγκεκριμένες δυνατότητες (Γκίκα, 2002: 353). Στο Παράρτημα παρατίθεται το σενάριο της 14^{ης} Διδασκαλίας με θέμα: *Ο Καποδίστριας Κυβερνήτης*.

νταν στο περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου, αλλά διεκπεραιώνονταν με βάση ιστοσελίδες στο Εργαστήριο Πληροφορικής (Καράμηνas, 2004: 105-112).

Ακόμη, η βασική προϋπόθεση για την επίτευξη αυτής της προσέγγισης ήταν ο χωρισμός των μαθητών σε ομάδες και η εξοικείωση των μελών κάθε ομάδας (πειραματικής και ελέγχου) με το συγκεκριμένο τρόπο εργασίας. Μετά, λοιπόν, το σχηματισμό και την επωνυμία των ομάδων ακολούθησε συζήτηση για το ρόλο που θα αναλάβει κάθε μαθητής στην ομάδα του, όπως και για την εναλλαγή ρόλων σε κάθε διδασκαλία (Τριλιανός, 2000: 60-62). Ακόμη, συγκροτήθηκαν 8 ομάδες με 3 μέλη η καθεμιά από αυτές.⁹ Έτσι, στην πειραματική ομάδα ένας μαθητής συντόνιζε το διερευνητικό έργο της ομάδας με βάση το Φύλλο Εργασίας, ο δεύτερος χειριζόταν τον υπολογιστή και ο τρίτος κατέγραφε τα αποτελέσματα της διερεύνησης στο Φύλλο Συμπλήρωσης των Απαντήσεων.¹⁰ Αντίστοιχος επιμερισμός ρόλων ίσχυσε και στην ομάδα ελέγχου, όπου ένας μαθητής συντόνιζε την ομάδα στην αναζήτηση των απαντήσεων, ο δεύτερος ανέλαβε να εντοπίζει διαφορετικές πηγές αναζήτησης της απάντησης κάθε φορά και ο τρίτος σημείωνε τις απαντήσεις. Φυσικά, σε κάθε διδασκαλία οι μαθητές κάθε ομάδας εναλλάσσονταν στους ρόλους, ώστε να εμπλέκονται σε όλες τις δραστηριότητες της ομάδας τους. Στη συνέχεια (σελ. 84) ακολουθεί Πίνακας με τα βασικά χαρακτηριστικά της διαδικτυακής διδασκαλίας.¹¹

6. Μεθοδολογικό εργαλείο συλλογής των δεδομένων της έρευνας

Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ένα εργαλείο, δηλαδή Τεστ Γνωστικής Βάσης αντικειμενικού τύπου με δυο μορφές, μια με ερωτήσεις συμβατικού τύπου (ασκήσεις σχολικού εγχειριδίου) και μια με ερωτήσεις με οπτικά ερεθίσματα (εικόνες, χάρτες, διαγράμματα). Τα συγκεκριμένα τεστ κατασκευάστηκαν από τον ερευνητή.¹² Για να διερευνηθούν, λοιπόν, οι

9. Από έρευνες έχει διαπιστωθεί ότι η συνεργασία στον υπολογιστή ολιγομελών ομάδων (με 2-3 μέλη) βοηθάει τα μέλη να εξερευνούν το νέο ψηφιακό τοπίο (βλ. Διαδίκτυο), να συνεργάζονται για την επίτευξη κοινών στόχων, να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και με το μέσο με αποτέλεσμα να προωθείται η μάθηση και η ανάπτυξη κοινωνικών στάσεων και δεξιοτήτων (Σολομωνίδου, 2002: 327· Lethinen *et al.*, 1999).

10. Για περισσότερες πληροφορίες για το ρόλο των μαθητών των ομάδων όταν εργάζονται στον υπολογιστή βλ. Χατζηγεωργίου, 1998: 435.

11. Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι το χρονοδιάγραμμα που παρουσιάζεται ακολουθεί το χρονικό πλαίσιο της μιας διδακτικής ώρας, δηλαδή των 45 λεπτών. Όπως αντιλαμβάνεται κανείς, είναι αδύνατο να διεκπεραιωθεί μια διδασκαλία αυτού του τύπου σε 45 λεπτά, αν προηγουμένως ο εκπαιδευτικός, αλλά κυρίως οι μαθητές της τάξης δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των υπολογιστών και του Διαδικτύου και δεν έχουν ασκηθεί σε τέτοιου είδους διερευνήσεις. Στην περίπτωση αυτή στη αρχή των επισκέψεων της τάξης στο Εργαστήριο μπορεί να διατίθεται ο διπλάσιος χρόνος σε κάθε φάση της διδασκαλίας, δηλαδή 10, 60 και 20 λεπτά, για τις φάσεις του προβληματισμού, της ανακάλυψης και της αξιολόγησης της διδασκαλίας αντίστοιχα.

12. Στο Παράρτημα παρατίθενται οι δυο τύποι (Α' και Β') του Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων από τη Β' φάση της έρευνας.

Φάσεις διεξαγωγής της διαδικτυακής διδασκαλίας

ΦΑΣΕΙΣ	ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ		
	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ-ΡΟΛΟΣ		ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
	ΜΑΘΗΤΩΝ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	
Προβληματισμού (5 λεπτά)	Ανακοινώσεις ομαδικών εργασιών και απαντήσεις εκπροσώπων των ομάδων σε ερωτήσεις του εκπαιδευτικού.	Έλεγχος γνώσεων του προηγούμενου μαθήματος και δημιουργία προβληματισμού για την εισαγωγή στη νέα διδακτική ενότητα.	Σημειώσεις μαθητών, κείμενα μαθητών, προβολέας διαφανειών.
Ανακάλυψης της γνώσης (30 λεπτά)	Επεξεργασία νέας διδακτικής ενότητας με διερευνητικό τρόπο και ομαδικές εργασίες με βάση τα Φύλλα Εργασίας.	Καθοδήγηση, παροχή οδηγιών, διευκρινίσεων, κεντρικός έλεγχος και συντονισμός.	Φυλλομετρητής, επεξεργαστής κειμένου, εκτυπότης, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.
Αξιολόγησης (10 λεπτά)	Ανακοίνωση αποτελεσμάτων των ομαδικών εργασιών, ερωτήσεις εμπέδωσης, συζήτηση.	Διερεύνηση επιπέδου συγκράτησης της νέας γνώσης, συσχέτιση-διασύνδεση με προηγούμενη γνώση, παροχή περαιτέρω πληροφοριών και ιστοσελίδων.	Σημειώσεις, κείμενα, εικόνες, ολιγόλεπτο τεστ εμπέδωσης της νέας ύλης.
ΣΥΝΟΛΟ 45 ΛΕΠΤΑ		ΜΙΑ (1) ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ	

συνέπειες που θα έχει στις επιδόσεις των μαθητών της πειραματικής ομάδας η εφαρμογή της διαδικτυακής διδασκαλίας, με άλλα λόγια, για την επιβεβαίωση ή την απόρριψη των ερευνητικών υποθέσεων, ότι δηλαδή η μέση επίδοση¹³ των μαθητών της πειραματικής ομάδας στις γραπτές δοκιμασίες στο μάθημα της Ιστορίας είναι ανώτερη από τη μέση επίδοση των μαθητών της ομάδας ελέγχου, χρησιμοποιήθηκε ως βασικό ερευνητικό εργαλείο και για τις δυο ομάδες (πειραματισμού και ελέγχου) Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων με γραπτές δοκιμασίες αντικειμενικού τύπου.¹⁴ Στο εν λόγω εργαλείο, που σχεδιάστηκε για την επαλή-

13. Με τον όρο *μέση επίδοση* εννοείται ο μέσος όρος του συνόλου των επιδόσεων των μαθητών ανά ομάδα, πειραματισμού και ελέγχου, οι οποίες μετρήθηκαν με τα επαναληπτικά τεστ.

14. Τα τεστ που εφαρμόστηκαν στην έρευνά μας είναι προσαρμοσμένα στο μέγεθος και στα περιεχόμενα της ύλης της Ιστορίας της ΣΤ' τάξης που διδάσκεται κάθε φορά, αλλά παραμένουν ταυτόσημα ως προς τα ζητούμενα της έρευνας ακολουθώντας τη σειρά της διδακτέας ύλης. Βέβαια, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι απαιτήσεις της μεθοδολογίας επιστημονικής έρευνας υπαγορεύουν ακριβώς τα ίδια υποκείμενα και τα ίδια περιεχόμενα, όμως ως προς τα περιεχόμενα του μαθήματος δεν είναι δυνατό να παραμένουν ίδια, αφού αυτό έρχεται σε αντίθεση με τη διδακτική πράξη της εκπαίδευσης.

θευση ή διάψευση των ερευνητικών υποθέσεων, συμπεριλήφθηκαν δοκιμασίες συμπλήρωσης κειμένου, πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης και σύντομης απάντησης.¹⁵

7. Αποτελέσματα της έρευνας

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων¹⁶ της Α' φάσης της έρευνας στο Α' και στο Β' μέρος του Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων προκύπτει ότι οι επιδόσεις των μαθητών των δυο ομάδων *διαφέρουν σημαντικά* και η διαφορά που προκύπτει είναι στατιστικά σημαντική, αφού ο δείκτης σημαντικότητας είναι $p=0,005$. Η εν λόγω σημαντικότητα οφείλεται περισσότερο στο Β' μέρος του τεστ, στο οποίο ζητούνταν απαντήσεις από τους μαθητές καθώς τους παρέχονταν οπτικά ερεθίσματα.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της Β' φάσης της έρευνας στο Α' και στο Β' μέρος του Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων προκύπτει ότι οι επιδόσεις των μαθητών των δυο ομάδων *διαφέρουν σημαντικά* και η διαφορά που προκύπτει είναι στατιστικά σημαντική, αφού ο δείκτης σημαντικότητας είναι $p=0,000$. Η εν λόγω σημαντικότητα οφείλεται τόσο στο Α' μέρος όσο και στο Β' μέρος του τεστ.

Έτσι, με βάση τα αποτελέσματα και από τις δυο φάσεις της έρευνας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι *επιβεβαιώθηκε η βασική υπόθεση της έρευνάς μας* (1^η και 2^η υπόθεση), ότι, δηλαδή, η διαδικτυακή διδασκαλία επιδρά θετικά στις επιδόσεις των μαθητών σε γραπτές δοκιμασίες αντικειμενικού τύπου, οι οποίες περιλαμβάνουν ασκήσεις τόσο συμβατικού τύπου όσο και με οπτικά ερεθίσματα.

Για την 3^η υπόθεση έγινε ανάλυση διακύμανσης με δυο παράγοντες (Two-Way Anova): ο ένας ήταν η μέθοδος διδασκαλίας και ο άλλος το γνωστικό επίπεδο των μαθητών στο μάθημα της Ιστορίας πριν από την πειραματική παρέμβαση. Διαπιστώθηκε, λοιπόν, ότι δεν υπάρχει αλληλεπίδραση ($F(2,36)=1$; $p=0,375$) ανάμεσα στη διαδικτυακή διδασκαλία και στο γνωστικό επίπεδο των μαθητών πριν από την πειραματική παρέμβαση, ενώ η ίδια ανάλυση ανέδειξε σημαντικές τις κύριες επιδράσεις της διαδικτυακής διδασκαλίας και του γνωστικού επιπέδου των μαθητών. Έτσι, με βάση την ανάλυση που έγινε, διαπιστώνεται ότι όλοι οι μαθητές της πειραματικής ομάδας επηρεάστηκαν ομοιόμορφα στις επιδόσεις τους στο Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων μετά τη Β' φάση της έρευνας. Με λίγα λόγια, ανεξάρτητα από το αρχικό γνωστικό τους επίπεδο οι μαθητές βελτίωσαν σημαντικά τις επιδόσεις τους περίπου στον ίδιο βαθμό.

15. Οι ερωτήσεις σύντομης απάντησης κατατάσσονται από πολλούς ερευνητές στις ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου, εφόσον, φυσικά, διασφαλιστούν ζητήματα όπως η αντικειμενικότητα, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία τους (Κασσωπάκης, 1999: 169).

16. Στο Παράρτημα παρατίθεται συγκεντρωτικός πίνακας με τα στατιστικά δεδομένα σε κάθε φάση της έρευνας.

8. Συμπεράσματα-προτάσεις

Τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας ανέδειξαν τα πλεονεκτήματα της διδασκαλίας που στηρίζεται στο διαδικτυακό μαθησιακό περιβάλλον της τάξης, αν και πρέπει να διευκρινιστεί ότι η συγκεκριμένη ερευνητική πρόταση δεν αποτελεί παρά μια μελέτη περίπτωσης, τα αποτελέσματα της οποίας σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι αντιπροσωπευτικά του μαθητικού πληθυσμού στον οποίο αναφέρονται.

Η συγκεκριμένη μελέτη δεν είναι παρά μια πρόταση συμβολής στη συζήτηση σχετικά με το κατά πόσο οι υπολογιστές και πιο συγκεκριμένα το Διαδίκτυο και οι εκπαιδευτικές του εφαρμογές μπορούν να συμβάλλουν θετικά στην αναβάθμιση και στη βελτίωση των μεθόδων διεξαγωγής της διδακτικής διαδικασίας, παρέχοντας τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να εφαρμόζουν εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης.

Επομένως, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να πραγματοποιηθούν αντίστοιχες έρευνες και η διαδικτυακή διδασκαλία να εφαρμοστεί και σε άλλα γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος, που πληρούν τις προϋποθέσεις υλοποίησής της, όπως, π.χ., η Γεωγραφία κ.ά., με βασική προϋπόθεση να ληφθούν σοβαρά υπόψη οι ιδιαιτερότητες κάθε μαθήματος. Η επέκταση της έρευνας και σε άλλα γνωστικά αντικείμενα θα συμβάλει καθοριστικά στη διαμόρφωση πιο στέρεων και επιστημονικά τεκμηριωμένων συμπερασμάτων για την όσο το δυνατό πιο ωφέλιμη παιδαγωγικά και διδακτικά αξιοποίηση του Διαδικτύου και των εκπαιδευτικών του εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Βιβλιογραφία

- Βάμβουκας, Μ. (1988), *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*, Γρηγόρη, Αθήνα.
- Βιβλίο Μαθητή Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού, *Στα Νεότερα Χρόνια*, ΟΕΔΒ, Αθήνα.
- Βιβλίο Δασκάλου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού, *Στα Νεότερα Χρόνια*, ΟΕΔΒ, Αθήνα.
- Γκίκια, Ε. (2002), «Σχεδιασμός εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (σεναρίων) για το μάθημα της Ιστορίας με τη χρήση εργαλείων των νέων τεχνολογιών: Μεθοδολογικές προσεγγίσεις», στον επιστημονικό τόμο: *Νοητικά Εργαλεία και Πληροφορικά Μέσα: Παιδαγωγική αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας για τη μετεξέλιξη της εκπαιδευτικής πρακτικής*, Καστανιώτη, Αθήνα.
- Καράμηνας, Ι. (2001), «Διαδίκτυο και εκπαιδευτική διαδικασία: Θεωρητική προσέγγιση και μια πρόταση για τη διδακτική αξιοποίησή του στο Δημοτικό Σχολείο», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 120-121.
- Καράμηνας, Ι. (2004), *Παιδαγωγική και διδακτική αξιοποίηση του διαδικτύου στην εκπαιδευτική διαδικασία: Η περίπτωση του μαθήματος της Ιστορίας της Στ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου*, Διδακτορική Διατριβή, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 2004.
- Καράμηνας, Ι. (2006), «Το διαδίκτυο ως εργαλείο διδασκαλίας και μάθησης στο Δημοτικό Σχολείο», στο Πρακτικά του ΙΑ' Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα: *Το Σχολείο στην Κοινωνία της*

- Πληροφορίας και της Πολυπολιτισμικότητας*, Ρόδος, 21-23 Οκτωβρίου 2005, Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Κασσωτάκης, Μ. (1999), *Η αξιολόγηση της επιδόσεως των μαθητών: Μέσα, μέθοδοι, προβλήματα, προοπτικές*, Γρηγόρη, Αθήνα.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000), *Στρατηγικές Διδασκαλίας*, Gutenberg, Αθήνα.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2003), *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών*, αρ. Φ. 303/13-03-2003, τόμ. Α', Αθήνα.
- Πελαγίδης, Σ. (1999), *Πώς θα διδάξω την Ιστορία στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο*, Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Ράπτης, Α. - Ράπτη, Α. (2002), *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας*, τόμ. Α' και Β', Αθήνα.
- Σολομωνίδου, Χ. (2002), «Συνεργατική μάθηση με τη χρήση των ΤΠΕ: Εμπειρίες από Δημοτικά Σχολεία της Θεσσαλίας», στο Πρακτικά του 3^{ου} Συνεδρίου με θέμα: *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*, τ. Α', Καστανιώτη, Αθήνα.
- Τριλιανός, Θ. (2000), *Μεθοδολογία της Σύγχρονης Διδασκαλίας*, τ. Α' και Β', Αθήνα.
- Χατζηγεωργίου, Γ. (1998), *Γνώθι το Curriculum*, Ατραπός, Αθήνα.
- Bass, R. (1998), *Engines of Inquire: Teaching, Technology and Learner-Centered Approaches to Culture and History, Tools for Authentic Inquiry: The Novice in the Archive*, Sect.II, www.georgetown.edu/crossroads/guide/engines2.html
- Bertrand, I. - Stephen F. (1995), *Advanced Educational Uses of the World Wide Web*, διαθέσιμο στο www.igd.fhg.de/archive/1995_www95/papers/
- Burr, V. (1998), *An Introduction to Social Constructionist*, Roudledge, London and New York.
- Dijkstra, S. et al. (1999), *Instructional Design of WWW-Based Courses-Support Environments: From Case to General Principles, Proceedings of Ed-Media 1999, World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications*, B. Collins, R. Oliver (eds), Seattle, Washington, USA.
- Large, A. - Beheshti, J. (2000), «The Web as a Classroom Resource: Reactions from the Users», *Journal of the American Society for Information Science*, v. 51, n. 12.
- Lethinen, E. et al. (1999), «Computer Supported Collaborative Learning: A Review. CL-Net Project», διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: <http://suvi.kas.utu.fi/papers/clnet/clnetreport.html>.

Παράρτημα

Συγκεντρωτικός Πίνακας με τα στατιστικά δεδομένα σε κάθε φάση της έρευνας

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις της επίδοσης των μαθητών της Πειραματικής Ομάδας και της Ομάδας Ελέγχου στις ερωτήσεις του Α' και του Β' μέρους και στη συνολική αποτίμηση του Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων

Τεστ	Πειραματική ομάδα		Ομάδα ελέγχου	
Περιγραφή	Μ. Ο.	Τ. Α.	Μ. Ο.	Τ. Α.
Α' Φάση- Α' Μέρος	28,71	8,28	23,00	12,63
Α' Φάση- Β' Μέρος	28,33	5,63	20,36	6,71
Α' Φάση- Σύνολο	57,04	11,62	43,35	17,62
Β' Φάση- Α' Μέρος	33,43	7,05	27,05	5,77
Β' Φάση- Β' Μέρος	30,95	4,84	22,83	6,65
Β' Φάση- Σύνολο	64,38	10,75	49,88	10,59
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ	121,43	20,78	93,24	26,91

Έλεγχος της ύπαρξης στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ των επιδόσεων των μαθητών της πειραματικής ομάδας και της ομάδας ελέγχου στις ερωτήσεις του Α' και του Β' Μέρους και στη συνολική αποτίμηση του Τεστ Γνώσεων και Δεξιοτήτων

Έλεγχος στατιστικά σημαντικών διαφορών		
Τεστ	F	p
Α' Φάση- Α' Μέρος	3,007	0,091
Α' Φάση- Β' Μέρος	17,442	0,000***
Α' Φάση- Σύνολο	8,826	0,005**
Β' Φάση- Α' Μέρος	10,301	0,003**
Β' Φάση- Β' Μέρος	20,468	0,000***
Β' Φάση- Σύνολο	19,374	0,000***

* $p < 0,050$ ** $p < 0,010$ *** $p < 0,001$

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:..... ΤΑΞΗ:.....

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ

ΔΙΔΑΣΚΩΝ:..... ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:.....

14^η ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Δάσκαλος: Υπήρξε ο πρώτος κυβερνήτης του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Υπηρέτησε ως υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας. Η εμπειρία και οι γνώσεις του συνέβαλαν καθοριστικά στην οργάνωση και σύσταση του νέου ελληνικού κράτους. Η διακυβέρνησή του όμως δημιούργησε αντιδράσεις και εσωτερικές έριδες σε μια μερίδα του πολιτικού κόσμου, οι οποίοι κινήθηκαν εναντίον του και τελικά κατάφεραν να τον δολοφονήσουν.

Προβληματισμός: Γνωρίζετε ποιος ήταν ο συγκεκριμένος κυβερνήτης; Θέλετε να μάθουμε περισσότερες πληροφορίες για το έργο και την προσφορά του στην Ελλάδα; Ξεκινάμε, λοιπόν, τη διερεύνηση με τη χρήση του Διαδικτύου.

1^η μαθησιακή δραστηριότητα

Από τα «Αγαπημένα» επιλέξτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.odyssey.com.cy/main/default.aspx?tabID=135&itemID=1403&mid=899 και μελετήστε τις παραγράφους 1, 3 και 4. Επίσης, επιλέξτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/politiki/11.html, μελετήστε τη 2^η παράγραφο, και στη συνέχεια επιλέξτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/politiki/10.html και μελετήστε το ίδιο θέμα.

Με βάση την παραπάνω μελέτη σας, να απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α. Ποιες συνθήκες επικρατούσαν στην Ελλάδα, όταν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας ο Ι. Καποδίστριας;
- β. Με ποιο τρόπο προσπάθησε να πετύχει τους στόχους του; Ποια μέτρα έλαβε στην αρχή;

2^η μαθησιακή δραστηριότητα

Από τα «Αγαπημένα» επιλέξτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.odyssey.com.cy/main/default.aspx?tabID=135&itemID=1403&mid=899 και μελετήστε τη 2^η παράγραφο. Επίσης, μελετήστε το ίδιο θέμα στη διεύθυνση: www.ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/politiki/14.html

Με βάση την παραπάνω μελέτη σας:

Να γράψετε σε μορφή παραγράφου (περίπου 5 γραμμές) τα μέτρα που έλαβε ο Ι. Καποδίστριας στους τομείς της οικονομίας, της εκπαίδευσης και της διοίκησης, όταν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας.

3^η μαθησιακή δραστηριότητα

Από τα «Αγαπημένα» επιλέξτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/politiki/11.html και μελετήστε το σχετικό κείμενο. Επίσης, επιλέξτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/politiki/12.html και μελετήστε το ίδιο θέμα. Τέλος, αναζητήστε και μελετήστε την εικόνα «*Η δολοφονία του Ι. Καποδίστρια*» από την επιλογή «Φωτογραφίες» στην ιστοσελίδα: www.ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/politiki/10.html

Με βάση την παραπάνω μελέτη σας, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:
 α. Ποιοι οι λόγοι που προκάλεσαν τις αντιδράσεις στο έργο του Ι. Καποδίστρια;
 β. Ποιοι πρωτοστατούσαν στις αντιδράσεις και για ποιο λόγο;
 γ. Ποιο το αποτέλεσμα των αντιδράσεων;

4^η μαθησιακή δραστηριότητα

Από τα «Αγαπημένα» επιλέξτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.odyssey.com.cy/main/default.aspx?it=1&tabid=135&itemid=1135 και αναζητήστε Ι. Καποδίστριας· επίσης, την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.ime.gr/chronos/12/gr/1821_1833/politiki/10.html και από την επιλογή «Φωτογραφίες» αναζητήστε «*Ιωάννης Καποδίστριας*», και τέλος τη διεύθυνση: www.culture.gr/4/42/421/42103/42103e/g42103e3.html και αναζητήστε «*Ιωάννης Καποδίστριας*».

Με βάση την παραπάνω μελέτη σας:

- α. Να σκιαγραφήσετε το πορτραίτο του Ι. Καποδίστρια (να σχολιάσετε τις επιπτώσεις που είχε ο θάνατός του για τη μελλοντική πορεία του νεοσύστατου ελληνικού κράτους).
- β. Εφόσον ολοκληρώσετε την προσπάθειά σας από τα «Αγαπημένα», επιλέξτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: www.haef.gr/chilias/greek/gre/history/1821/kapodistriass.htm και εκτυπώστε ανάλογη εργασία που έκαναν άλλοι μαθητές και η οποία θα αποτελέσει μέτρο σύγκρισης των δικών σας προσπαθειών.

**ΤΕΣΤ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ
Β' ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ - Α' ΜΕΡΟΣ**

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:..... ΤΑΞΗ:.....

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΕΣΤ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ 25-30

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:..... ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:.....

1. Να συμπληρώσετε το παρακάτω κείμενο με τις κατάλληλες λέξεις, ώστε να γράψετε με λίγα λόγια την ιστορία του Ιωάννη Καποδίστρια:

Τον Ιανουάριο του ο Ι. Καποδίστριας ανέλαβε τη της Ελλάδας. Εργάστηκε με ζήλο για να συγκροτήσει και να οργανώσει..... Δημιούργησεκαι έκοψε νομίσματα, τους Ίδρυσε σχολεία που ονομάστηκαν Ίδρυσε στην Τίρυνθα για να εκπαιδεύονται οι Έλληνες γεωργοί. Κατάφερε να γίνει αποδεκτή από τους Έλληνες η καλλιέργεια της..... και να αναπτυχθεί η Φρόντισε να περιληφθούν στα σύνορα του νεοσύστατου κράτους περισσότερα Όμως προκάλεσε πολλές, κυβερνώντας με απολυταρχικό τρόπο, με συνέπεια στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831 να από τους αντιπάλους του.

2. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα α, β, γ ή δ, που βρίσκεται μπροστά από τη σωστή απάντηση με την οποία συμπληρώνεται η πρόταση.

1. Λίγο πριν από την καταστροφή των Ψαρών, οι Ψαριανοί έκαναν το μεγάλο σφάλμα...

- α.** να αμυνθούν στη στεριά, αχρηστεύοντας τα πλοία τους.
- β.** να μπουν στα πλοία και να φύγουν.
- γ.** να περιμένουν βοήθεια από την Πελοπόννησο.
- δ.** να επιτεθούν στον τουρκικό στόλο με τα πλοία.

2. Όταν ο Ιμπραήμ αποβιβαζόταν στην Πελοπόννησο, ο Κολοκοτρώνης...

- α.** απουσίαζε στη Μολδοβλαχία.
- β.** ήταν φυλακισμένος με άλλους οπλαρχηγούς στην Ύδρα.
- γ.** μαχόταν στη Στερεά Ελλάδα.
- δ.** ήταν βαριά άρρωστος.

3. Η δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου κράτησε ένα χρόνο και έγινε ...

- α.** από τον Κιουταχλή με 20.000 στρατό.
- β.** από το στρατό του Δράμαλη.
- γ.** όταν οι Μεσολογγίτες απουσίαζαν στην Ήπειρο.
- δ.** από τον Αλή Πασά.

4. Οι πολιορκημένοι Μεσολογγίτες, αφού δεν υπήρχε τρόπος να βοηθηθούν, αποφάσισαν...
 - α. να ανατιναχθούν όλοι στον αέρα.
 - β. να πάρουν τα πλοία και να φύγουν.
 - γ. να παραδοθούν.
 - δ. να επιχειρήσουν ηρωική έξοδο.
 5. Η πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων απέναντι στην Ελληνική Επανάσταση άλλαξε ύστερα από...
 - α. τους ηρωικούς αγώνες των Ελλήνων και το φιλελληνικό ρεύμα.
 - β. την υποχώρηση του Σουλτάνου.
 - γ. την άρνηση της Αιγύπτου για συνεργασία με τους Τούρκους.
 - δ. το θάνατο του Γ. Καραϊσκάκη.
 6. Η ναυμαχία του Ναβαρίνο (Οκτώβριος 1827) οδήγησε...
 - α. στη σύναψη τουρκοαιγυπτιακής συνθήκης.
 - β. στον ξεσηκωμό της Επτανήσου.
 - γ. στην απελευθέρωση της Ελλάδας.
 - δ. στην ανασυγκρότηση του τουρκικού στόλου.
 7. Όταν ο Ι. Καποδίστριας ανέλαβε τη διακυβέρνηση της Ελλάδας...
 - α. ικανοποιήθηκε ο Σουλτάνος.
 - β. οι σύμμαχοι έφυγαν από την Ελλάδα.
 - γ. φτώχεια και αναρχία επικρατούσε σε όλη την Ελλάδα.
 - δ. διαπίστωσε ότι τα οικονομικά της χώρας ήταν σε καλή κατάσταση.
 8. Ο Καποδίστριας διέλυσε την Εθνοσυνέλευση για ...
 - α. να παίρνει γρήγορες αποφάσεις στις δύσκολες εκείνες περιστάσεις.
 - β. να εκλεγούν άλλοι βουλευτές της αρεσκείας του.
 - γ. να την αντικαταστήσει με τη Γερουσία.
 - δ. να φέρει Βασιλιά.
 9. Η διάλυση της Εθνοσυνέλευσης προκάλεσε...
 - α. ικανοποίηση στον Πατριάρχη.
 - β. ευχαρίστηση στους πολιτικούς.
 - γ. τις έντονες διαφωνίες των συμμάχων.
 - δ. αντιδράσεις και δυσαρέσκεια στους Κοτζαμπάσηδες.
 10. Ισχυρή αντιπολίτευση κατά του Ι. Καποδίστρια δημιουργήθηκε, διότι...
 - α. ακολουθούσε τις οδηγίες των Ρώσων.
 - β. δεν πέτυχε την ένωση με την Κρήτη.
 - γ. πήρε όλες τις εξουσίες στα χέρια του.
 - δ. ήταν με το μέρος των στρατιωτικών.
3. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις που βρίσκονται στην αριστερή στήλη με εκείνες που ταιριάζουν και βρίσκονται στη δεξιά στήλη.

Δ. Υψηλάντης και Ι. Μακρυγιάννης	Κόλπος του Γέροντα
Γ. Καραϊσκάκης	Μεσολόγγι
Ιμπραήμ	Ψαρά
Χρ. Καψάλης	Μανιάκι
Παπαφλέσσας	Μεθώνη
Αντ. Βρατσάνος	Αράχοβα
	Χίος
	Μύλοι

4. Με ποιο τρόπο η ηρωική έξοδος των Μεσολογγιτών επηρέασε θετικά την τύχη του αγώνα των Ελλήνων για απελευθέρωση;

.....

.....

ΤΕΣΤ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ Β' ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ - Β' ΜΕΡΟΣ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

5. Οι δέκα παραπάνω πίνακες αναπαριστούν διαφορετικό θέμα κάθε φορά. Αφού τους μελετήσετε προσεκτικά, να απαντήσετε σε κάθε ερώτηση υπογραμμίζοντας τη σωστή απάντηση.

1. Ο πίνακας 1 απεικονίζει τον:

Αθανάσιο Τσακάλωφ
Ιωάννη Καποδίστρια
Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο
Ιωάννη Μακρυγιάννη

2. Ο πίνακας 2 απεικονίζει σκηνή από την:

Έξοδο του Μεσολογγίου
Μάχη στον Ανάλατο
Μάχη στην Αράχοβα
Καταστροφή της Χίου

3. Ο πίνακας 3 απεικονίζει τον:

Μάρκο Μπότσαρη
Οδυσσέα Ανδρούτσο
Γεώργιο Καραϊσκάκη
Αθανάσιο Διάκο

4. Ο πίνακας 4 απεικονίζει σκηνή από τη:

Μάχη στους Μύλους
Ναυμαχία στον κόλπο του Γέροντα
Καταστροφή της Κάσου
Πολιορκία του Μεσολογγίου

5. Ο πίνακας 5 απεικονίζει τον:

Κωνσταντίνο Κανάρη
Μάρκο Μπότσαρη
Παπαφλέσσα
Θ. Κολοκοτρώνη

6. Ο πίνακας 6 απεικονίζει τον:

Ιμπραήμ
Ιωάννη Μακρυγιάννη
Αλ. Υψηλάντη
Αλ. Μαυροκορδάτο

7. Ο πίνακας 7 απεικονίζει σκηνή από:

την πολιορκία της Ακρόπολης
τη Μάχη στους Μύλους
το στρατόπεδο του Γ. Καραϊσκάκη στην Καστέλα
την πολιορκία του Μεσολογγίου

8. Ο πίνακας 8 απεικονίζει σκηνή από τη:

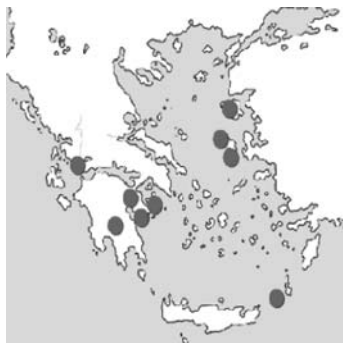
Ναυμαχία στον κόλπο του Γέροντα
Καταστροφή των Ψαρών
Καταστροφή της Κάσου
Ναυμαχία του Ναβαρίνου

9. Ο πίνακας 9 απεικονίζει:

τον Χρ. Καψάλη στο Μεσολόγγι
σκηνή από το Χορό του Ζαλόγγου
τον Αντώνη Βρατσάνο στα Ψαρά
σπηλιά στο Χωριό Μελιδόνι του Ρεθύμνου

10. Ο πίνακας 10 απεικονίζει τον:

Μουσταφάμπεη
Δράμαλη
Ομέρ Βρυώνη
Ιμπραήμ

Χάρτης (1)

Ναύπλιο Ψαρά Μεσολόγγι Ύδρα Κάσος

6. Ο παραπάνω χάρτης (1) αναπαριστάνει περιοχές της Ελλάδας που ξεσηκώθηκαν κατά τη διάρκεια της επανάστασης. Αφού μελετήσετε προσεκτικά το χάρτη να αντιστοιχίστε την κάθε περιοχή στο κάτω μέρος του χάρτη, με το σημείο εκείνο (κόκκινη βούλα) που ταιριάζει. Προσοχή: Υπάρχουν πέντε περιοχές που αντιστοιχούν σε εννιά γεωγραφικά σημεία, επομένως τέσσερα σημεία (βούλες) θα μείνουν χωρίς αντιστοίχιση.

Χάρτης (2)

7. Ο παραπάνω χάρτης (2) αναπαριστάνει περιοχές της Ελλάδας όπου έγιναν πολεμικά γεγονότα την περίοδο της επανάστασης. Αφού τον μελετήσετε προσεκτικά, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

1. Σε ποιες από τις παραπάνω περιοχές, όπου δόθηκαν αποφασιστικές μάχες, πρωταγωνίστησε ή συμμετείχε ο Γεώργιος Καραϊσκάκης;
2. Ποιοι οι αντιμαχόμενοι και ποιο το αποτέλεσμα σε κάθε μάχη;

